

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького
Факультет соціально-гуманітарних наук та права
Кафедра історії та археології

ЗАТВЕРДЖЕНО НА ЗАСІДАННІ КАФЕДРИ
(МІЖКАФЕДРАЛЬНОМУ ЗАСІДАННІ)

Завідувач кафедри _____ Пачев С.І.
протокол №_1_ від 2 вересня 2024 р.

Назва освітнього компонента (обов'язковий/вибірковий)	Історія і культура України та європейської інтеграції Обов'язковий
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Спеціальність / спеціалізація	241 Готельно-ресторанна справа
Освітня програма	Готельно-ресторанне господарство та туристичний бізнес
Рік викладання	2024-2025
Семестр	I семестр
Викладач(і)	Галь Богдан Олександрович , кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії та археології
Профайл викладача	https://geo.mdpu.org.ua/prirodnicho-geografichnij-fakultet/kafedra-istoriyi/sklad-kafedri-istoriyi/gal-bogdan-oleksandrovyh/
Контактна інформація та комунікація (зворотний зв'язок)	+380664080517 gall_bogdan@ukr.net Онлайн-консультації: через систему центру освітніх дистанційних технологій, Viber
Сторінка освітнього компоненту на сайті Центру освітніх дистанційних технологій Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького	https://dfn.mdpu.org.ua/course/view.php?id=1651

Анотація до освітнього компонента

Освітній компонент «Історія і культура України та європейської інтеграції» є невід’ємним складником системи підготовки фахівців з неісторичних спеціальностей. Програма дисципліни передбачає вивчення взаємозв’язку економічної, соціальної, політичної, культурної сфер української держави у добу зародження, розвитку та трансформації сучасного українського суспільства і реалізацію ним своїх євроінтеграційних прагнень.

Мета та завдання освітнього компонента

Метою вивчення курсу «Історія і культура України та європейської інтеграції» є засвоєння та розуміння студентами історії виникнення та формування українського народу та української державності, утвердження національної самобутності, висвітлення політичної діяльності соціальних груп в Україні на відповідних етапах історичного розвитку; вивчення здобутків української матеріальної та духовної культури від її витоків до сьогодення, визначення ролі і місця вітчизняної культури у світовій та європейській культурній спадщині.

Завдання курсу полягає в тому, щоб на основі наукових принципів, насамперед, принципу історизму, поглядів учених істориків, прогресивних вітчизняних та зарубіжних авторів, об’єктивно вивчити явища та процеси в історії суспільно-політичного і культурного життя України в зв’язку з розвитком світової цивілізації; сформулювати громадянські якості – патріотизм та повагу до Батьківщини; показати роль народу і окремих особистостей в розвитку суспільства; пізнати моральні і етичні цінності людства в їх розвитку, зрозуміти такі категорії, як честь, обов’язок перед суспільством.

Згідно з вимогами освітньої програми здобувачі повинні:

знати: предмет освітнього компонента, його структуру, понятійний апарат; сучасну літературу та джерела, дослідницьку методологію, специфіку еволюції української соціальної системи, особливості викладання історії і культури України та європейської інтеграції;

вміти: провадити самостійні дослідження з історії і культури України та європейської інтеграції, орієнтуватись у сучасній літературі, аналізувати джерела, володіти методологією досліджень історії і культури України та європейської інтеграції.

Перелік компетентностей, які набуваються під час опанування освітнього компонента

ЗК 01. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, вести здоровий спосіб життя.

ЗК 02. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо, реалізувати свої права і обов’язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 03. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 07. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

ЗК12. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

Компетентності, направлені на досягнення глобальних цілей сталого розвитку, які формуються в освітньому компоненті

1. Здатність розуміти та оцінювати різноманітні варіанти майбутнього (можливого, ймовірного та бажаного), формувати власне чітке уявлення про майбутнє.

2. Здатність піддавати сумніву прийняті норми, підходи та думки, критично оцінювати власні погляди, уявлення та дії, відстоювати свою позицію в дискусіях.
3. Усвідомлення важливої ролі культури в забезпеченні сталого розвитку.

Програмні результати навчання

РН 21. Розуміти і реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

РН 22. Зберігати та примножувати досягнення і цінності суспільства на основі розуміння місця предметної області у загальній системі знань, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя.

Soft Skills, які формуються в освітньому компоненті

1. Комунікація
2. Критичне мислення
3. Вирішення проблем
4. Прийняття рішень
5. Емоційний інтелект
6. Ненасильницьке спілкування
7. Управління знаннями
8. Робота в режимі невизначеності
9. Самоаналіз і саморефлексія.

Обсяг освітнього компонента

Вид заняття	Лекція	Семінарське заняття	Самостійна робота	Загальна кількість годин
Кількість годин <i>Денна форма</i>	16	14	60	90 / 3 кр.

Підсумкова (семестрова) форма контролю – екзамен

Політика освітнього компонента

- Курс передбачає роботу в колективі.
- Середовище в аудиторії є дружнім, творчим, відкритим до конструктивної критики.
- Не пропускати та не запізнюватися на заняття за розкладом.
- Вчасно виконувати завдання семінарів та завдань самостійної роботи;
- Вчасно та самостійно виконувати контрольні завдання
- Під час роботи над завданнями не допустимо порушення академічної доброчесності: при використанні інтернет-ресурсів та інших джерел інформації здобувач повинен вказати джерело, використане під час виконання завдання.

Структура освітнього компонента

ПЕРЕЛІК ТЕМ	КІЛЬКІСТЬ ГОДИН ДЕННА ФОРМА				РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА
	Л	СЕМ	СР	ВСЬОГО	
Тема 1. Предмет та структура курсу.	2	2	4	8	2, 3, 4, 5, 6
Тема 2. Історія і культура давньої України-Русі.	2	2	8	12	2, 3, 4, 5, 6
Тема 3. Історія і культура	2	2	8	12	2, 3, 4, 5, 6

українських земель у складі Речі Посполитої.					
Тема 4. Історія і культура Гетьманщини.	2	2	8	12	2, 3, 4, 5, 6
Тема 5. Історія і культура українських земель у складі Російської та Австро-Угорської імперій.	4	2	12	18	1, 2, 3, 4, 5, 6
Тема 6. Історія України в добу національно-визвольних змагань.	2	2	12	16	1, 2, 3, 4, 5, 6
Тема 7. Історія і культура доби української радянської державності.	2	2	8	12	1, 2, 3, 4, 5, 6
Усього	16	14	60	90	

Програма освітнього компонента

Тема 1. Предмет та структура курсу. Предмет і завдання курсу. Первісний лад. Слов'янські та іранські племена. Вплив грецької цивілізації.

Тема 2. Історія і культура давньої України-Русі. Київська Русь і Галицько-Волинська держава. Теорії походження Русі. Феодальний лад. Початок розпаду імперії. Причини зміцнення західно-руських князівств. Історичне значення культури Київської Русі.

Тема 3. Історія і культура українських земель у складі Речі Посполитої. Внутрішня політика литовських князів. Зближення Литви і Польщі. Люблінська унія – утворення Речі Посполитої. Причини і час появи козацтва. Українська культура в боротьбі за православну духовність і національну ідентичність..

Тема 4. Історія і культура Гетьманщини. Україна напередодні Визвольної війни. Основні етапи війни. Розчленування України на Лівобережжя і Правобережжя. “Вічний мир” і остаточне закріплення поділу України. Наступ на політичну автономію України. Інкorpоpаційна політика царату. Ліквідація полково-сотенного та судового устрою Гетьманщини. Самобутність українського бароко. Стильові і жанрові особливості образотворчого мистецтва XVII - XVIII ст.

Тема 5. Історія і культура українських земель у складі Російської та Австро-Угорської імперій. Адміністративно-територіальний устрій і чисельність населення. Промисловий переворот. Український національний рух. Перетворення "українства" з культурної та культурно-етнічної категорії в політичну. Питання національної культури в перших українських політичних організаціях (Кирило-Мефодіївське товариство, "громади", "хлопомани"). Українська суспільно-політична думка.

Тема 6. Історія України в добу національно-визвольних змагань. Центральна Рада. Прийняття Конституції УНР. Українська Держава гетьмана П. Скоропадського. Утворення Директорії, її склад, соціальна база, політика. Утворення Західноукраїнської Народної Республіки. Акт злуки УНР та ЗУНР.

Тема 7. Історія і культура доби української радянської державності. Соціально-економічне і політичне становище України на початку 20-х років. Українізація 20-х рр. XX ст. та українська культура. Завершення внутріпартійної боротьби і утвердження одноособової диктатури І.В. Сталіна. Голодомор 1933 р. і його наслідки. Головні політичні партії і організації українського національно-визвольного руху. Радянський і націоналістичний партизанський рух. Українська Повстанська Армія. Вклад українського народу в розгром нацистської Німеччини. Включення УРСР у світову політику як однієї з фундаторів і членів ООН. Спроби лібералізації політичного режиму. Національно-культурне пробудження 50-х рр. Поява дисидентів в Україні. Зародження руху “шістдесятників”, їх роль у національно-культурному житті. Реформи середини 60-років, їх згортання консерваторами в партійно-державному керівництві. Політичні репресії 60-70-х років. Розгортання правозахисного і дисидентського руху. Негативні явища у

культурному розвитку України у роки "застою". Суспільство на шляхах прискорення, перебудови, гласності. Стартові умови розгортання державотворчого процесу.

Завдання для самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1	Пошук матеріалу, написання реферату і його презентація (теми рефератів на сайті ЦОДТ) (загалом 30 балів)
---	--

ПИТАННЯ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

- Архітектура й образотворче мистецтво литовської доби.
- Історичні умови розвитку культури литовської доби.
- Культура кіммерійсько-скіфської доби.
- Культура міст-держав Північного Причорномор'я.
- Культура на українських землях у добу залізного віку.
- Культура на українських землях у добу неоліту.
- Культура на українських землях у добу палеоліту та мезоліту.
- Мистецтво давньої України-Русі.
- Наука й освіта литовської доби.
- Освіта та наукові знання східних слов'ян.
- Особливості прийняття східними слов'янами християнства
- Писемність і літературна традиція східних слов'ян.
- Правова система Гетьманщини.
- Розвиток книжкової справи і літератури литовської доби.
- Розвиток мистецтва у східних слов'ян.
- Світоглядні уявлення давніх слов'ян.
- Українська архітектура у 16-18 ст.
- Українська література у 16-18 ст.
- Українська освіта у 16-18 ст.
- Українське образотворче мистецтво у 16-18 ст.
- Українське суспільство в імперську добу.
- Українське суспільство в радянську добу.
- Українське суспільство в часи Гетьманщини.
- Українське суспільство в часи Речі Посполитої.
- Українське суспільство в часи України-Русі.
- Управління українськими землями в радянську добу.
- Управління українськими землями у складі Австро-Угорської імперії.
- Управління українськими землями у складі Гетьманщини.
- Управління українськими землями у складі ЗУНР.
- Управління українськими землями у складі Речі Посполитої.
- Управління українськими землями у складі Російської імперії.
- Управління українськими землями у складі України-Русі.
- Управління українськими землями у складі Української держави.
- Управління українськими землями у складі УНР.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА ФОРМИ КОНТРОЛЮ У ВІДПОВІДНОСТІ ДО ПРОГРАМНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Програмні результати навчання	Методи навчання	Форми і засоби оцінювання
РН 21. Розуміти і реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності вільного демократичного	проблемний виклад, пояснення, опрацювання наукових досліджень, спостереження і аналіз випадків, аналітичний метод, синтетичний метод,	Поточний контроль: захист презентації, доповідь, самоконтроль. Підсумковий контроль: письмовий екзамен.

Робота здобувачів вищої освіти на навчальних заняттях з освітнього компонента оцінюється за видами навчальної діяльності. Критерії оцінювання діяльності здобувачів вищої освіти за окремими видами навчальних робіт, наведені у таблиці нижче.

Оцінювання окремих видів робіт

Вид навчальної діяльності	Максимальна кількість балів та вимоги до їх накопичення
Усна доповідь (максимум 3 б.)	
3 б.	Доповідь виконана згідно вимог, зміст відповідає темі, представлено широкий аналіз проблеми
2 б.	Доповідь виконана згідно вимог, зміст відповідає темі, представлено достатній аналіз проблеми, але є деякі недоліки
1 б.	У доповіді є багато недоліків, відсутній додатковий матеріал
Критерії оцінювання презентації (максимум 1 б.)	
1б.	Наявність презентації
Розробка структурно-логічних схем (максимум 2 б.)	
1 б.	за розробку структурно-логічної схеми з конкретного питання,
1 б.	за розкриття теми за розробленою структурно-логічною схемою
Критерії оцінювання реферату (максимум 30 б.)	
Відмінно 27-30 б.	27-30 б. Виконано всі вимоги до написання, обсягу й захисту реферату; виявлено самостійність розробки теми на основі поглибленого вивчення першоджерел і літератури до неї; чітко визначено проблему й переконливо обґрунтовано її актуальність і новизну; проведено аналіз різних точок зору науковців на проблему; сформульовано новий аспект аналізованої проблеми й викладено власну позицію; тему розкрито повністю, питання викладено грамотно, стисло і послідовно відповідно до складеного плану; зроблено правильні логічні висновки та узагальнення. витримано обсяг реферату й дотримано вимоги до його зовнішнього оформлення; під час захисту виявлено повноту і глибину знань з теми; дано правильні відповіді на додаткові питання. Виконано всі вимоги до написання, обсягу й захисту реферату; виявлено самостійність розробки теми на основі поглибленого вивчення першоджерел і літератури до неї; чітко визначено проблему й переконливо обґрунтовано її актуальність і новизну; проведено аналіз різних точок зору науковців на проблему; сформульовано новий аспект аналізованої проблеми й викладено власну позицію; тему розкрито повністю, питання викладено грамотно, стисло і послідовно відповідно до складеного плану; зроблено правильні логічні висновки та узагальнення. витримано обсяг реферату й дотримано вимоги до його зовнішнього оформлення; під час захисту виявлено повноту і глибину знань з теми; дано правильні відповіді на додаткові питання
Відмінно 21-26 б.	21-26 Виконано всі вимоги до написання, обсягу й захисту реферату; виявлено самостійність розробки теми на основі вивчення першоджерел і літератури до неї; чітко визначено проблему й обґрунтовано її актуальність і новизну; проведено аналіз різних точок зору науковців на проблему; сформульовано новий аспект відомої проблеми й викладено власну позицію; тему розкрито повністю, питання викладено грамотно, стисло і послідовно; зроблено правильні логічні висновки та узагальнення. витримано обсяг реферату й дотримано вимоги до його зовнішнього оформлення; під час відповіді на додаткові запитання допущено незначні огріхи

Добре 20-17 б.	20-17 Виконано всі вимоги до написання, й захисту реферату; витримано обсяг і дотримано вимоги до його зовнішнього оформлення; чітко визначено проблему й обґрунтовано її актуальність; виявлено вміння відбирати найважливіший матеріал, що стосується теми; зроблено короткий аналіз різних точок зору науковців на проблему й викладено власну позицію; тему розкрито повністю й сформульовано докладні висновки; виявлено повноту знань з теми достатньо повно дано правильні відповіді на додаткові питання
Добре 16-14 б.	16-14 Виконано всі вимоги до написання, й захисту реферату; витримано обсяг і дотримано вимоги до його зовнішнього оформлення; визначено проблему й обґрунтовано її актуальність; виявлено вміння відбирати найважливіший матеріал, що стосується теми; зроблено короткий аналіз різних точок зору науковців на проблему й викладено власну позицію; тему розкрито повністю й сформульовано докладні висновки; виявлено повноту знань з теми; під час викладу інформації та відповіді на додаткові запитання допущено мовленнєві помилки.
Добре 11-13 б.	11-13 Дотримано основні вимоги до реферату, його оформлення та захисту, але при цьому допущено деякі недоліки; обґрунтовано актуальність проблеми, але не доведено новизну її; питання викладено стисло, ясно, послідовно, але допущено незначні граматичні помилки; зроблено правильні висновки та узагальнення, але порушено послідовність їх викладу; наявні певні неточності у викладенні матеріалу; допущено незначні помилки в мовленнєвому оформленні реферату.
Задовільно 11-10 б.	11-10 Дотримано основні вимоги до реферату, його оформлення та захисту, але при цьому допущено деякі недоліки; обґрунтовано актуальність проблеми, але не доведено новизну її; питання викладено стисло, ясно, послідовно, але допущено граматичні помилки; зроблено правильні узагальнення, але порушено послідовність їх викладу; наявні певні неточності у викладенні матеріалу; висновки не чіткі; допущено незначні помилки в мовленнєвому оформленні
Задовільно 9-7 б.	9-7 Основні вимоги до реферату і його захисту виконані, але при цьому допущені недоліки; є неточності у викладі матеріалу, порушено зв'язки між його частинами; порушено логічну послідовність у судженнях і висновках; не витримано обсяг реферату; є недоліки в оформленні; допущено граматичні помилки у мовному оформленні матеріалу; на додаткові питання під час захисту дано неповні відповіді. Основні вимоги до реферату і його захисту виконані, але при цьому допущені недоліки; є неточності у викладі матеріалу, порушено зв'язки між його частинами; відсутні логічна послідовність у судженнях і висновках; не витримано обсяг реферату; є недоліки в оформленні; допущено граматичні помилки у мовному оформленні матеріалу; на додаткові питання під час захисту дано неповні відповіді.
Задовільно 6-4 б.	6-4 Основні вимоги до реферату і його захисту виконані не в повному обсязі, не доведено актуальності, відсутня новизна проблеми; допущено помилки в змістовому і мовному оформленні; допущено істотні недоліки у викладі інформації, її послідовності; тему розкрито лише частково; допущено фактичні помилки в змісті або під час відповіді на додаткові питання; під час захисту не зроблено висновки
Задовільно 1-3 б.	1-3 Допущено відступи до вимог написання і захисту реферату; допущено помилки в змістовому і мовному оформленні; актуальність і новизна не розкриті; є істотні недоліки у викладі інформації, її послідовності; тему розкрито лише частково; допущено фактичні помилки в змісті або під час

	відповіді на додаткові питання; під час захисту не зроблено висновки, допущено мовні і мовленнєві помилки, є відступи від вимог до реферування
Незадовільно 0 б.	Тему реферату не розкрито; виявлено істотне нерозуміння досліджуваної проблеми; не дотримано основних вимог до написання реферату і його захисту.
Незадовільно 0 б.	Реферативну роботу не виконано.

Підсумковим контролем на освітньому компоненті є письмовий **екзамен**, на його складання надається 40 балів. Екзамен включає 2 теоретичні питання (максимально по 10 балів за кожне), та 20 тестових завдань (по 1 балу за вірну відповідь) з усіх тем, які входять до програми освітнього компоненту.

Критерії оцінювання підсумкового контролю:

Характеристика критеріїв оцінювання знань	Якісна шкала	Оцінювання теоретичного питання	За 40 бальною шкалою
Високий рівень Характеризується глибокими, міцними, узагальненими, системними знаннями – з предмета, уміннями застосувати знання, творча, навчальна діяльність має дослідницький характер, позначена уміннями самостійно оцінювати різноманітні життєві ситуації, явища, факти, виявляти і відстоювати особистісну позицію.	відмінно	9-10	36-40
Високий рівень Характеризується глибокими і міцними знаннями – з предмета, уміннями застосувати знання, творча, навчальна діяльність має частково дослідницький характер, позначена уміннями самостійно оцінювати різноманітні життєві ситуації, явища, факти, виявляти і відстоювати особистісну позицію.	добре	8	33-35
Достатній рівень Характеризується знаннями суттєвих ознак, понять, явищ, закономірностей, зв'язків між ними. Студент самостійно засвоює знання у стандартних ситуаціях, володіє розумовими операціями (аналізом, синтезом, узагальненням, порівнянням, абстрагуванням), уміє робити висновки, виправляти допущені помилки.	добре	6-7	30-32
Середній рівень Знання неповні, поверхневі. Студент відновлює основний навчальний матеріал, але недостатньо осмислено, не вміє самостійно аналізувати, робити висновки. Здатний вирішувати завдання за зразком. Володіє елементарними вміннями навчальної діяльності.	задовільно	5	27-29
Початковий рівень Відповідь студента при відтворенні навчального матеріалу елементарна, фрагментарна,	задовільно	3-4	24-26

обумовлюється початковим уявленням про предмет вивчення.			
Незнання значної частини навчального матеріалу, суттєві помилки у відповідях на питання, невміння застосувати теоретичні положення при розв'язанні практичних задач.	Не зараховано (з можливістю повторного складання)	2-3	21-23
Незнання значної частини навчального матеріалу, суттєві помилки у відповідях на питання, невміння орієнтуватись при виконанні практичних задач, незнання основних фундаментальних положень	Не зараховано (з обов'язковим повторним вивченням освітнього компонента)	0-1	1-20

Оцінювання результатів навчання в Університеті здійснюється відповідно до 100-бальної шкали:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи, практики, диференційованого заліку	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C	добре	
64-73	D	задовільно	
60-63	E	задовільно	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Порядок визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті

(відповідно Положення про порядок визнання результатів навчання у процесі неформальної освіти в Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького https://mdpu.org.ua/wp-content/uploads/2025/02/03_Neform_osvita_28.01.2025.pdf)

Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, регулюється Положенням про порядок визнання результатів навчання у процесі неформальної освіти в Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького https://mdpu.org.ua/wp-content/uploads/2025/02/03_Neform_osvita_28.01.2025.pdf, розміщеного на офіційному сайті Університету.

З даним Положенням здобувачів знайомлять куратор ECTS, гарант освітньої програми, НПП, які викладають на ОП.

Також інформація щодо перезарахування результатів навчання, отриманих у неформальній освіті розміщується на офіційній сторінці кафедри, включаючи зразок заяви для визнання результатів такого навчання і рекомендованих онлайн-ресурсів для неформальної освіти.

Викладачами освітньої програми здійснюється моніторинг сертифікаційних програм, курсів на онлайн-платформах та в офлайн-режимі з метою надання здобувачам вищої освіти актуальної інформації про підвищення рівня професійної підготовки та можливого перезарахування результатів, отриманих у неформальній освіті. Такі рекомендації надаються

здобувачам на сторінці освітнього компоненту Педагогіка з навчальною практикою на ЦОДТ, а також в telegram-групах.

Перелік рекомендованої літератури (основної і додаткової), електронних ресурсів, нормативних документів, публікацій з освітнього компонента викладачів освітньої програми, з якими можна ознайомитися в репозиторії <http://eprints.mdpu.org.ua> та у вільному доступі у мережі Інтернет

Основна:

1. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної нації XIX-XX ст. К.: Yakaboo Publishing, 2024. 656 с.
2. Плохій С. Брама Європи: історія України від скіфських воєн до незалежності. Х.: КСД, 2024. 512 с.
3. Сабадаш Ю.С., Нікольченко Ю.М., Дабло Л.Г. Історія української культури. Курс лекцій для студентів усіх спеціальностей ОС «Бакалавр». К.: Ліра-К, 2022. 230 с.
4. Терещенко Ю. Україна та Європа. Нарис історії від найдавніших часів до початку XIX ст. К.: Темпора, 2024. 892 с.
5. Трофанчук Г.І. Історія держави і права України. К.: Юрінком Інтер, 2024. 608 с.
6. Овчаренко О., Сухушина О., Земзюліна Н. Історія європейської інтеграції. Навчальний посібник. Черкаси: Вертикаль, 2020. 301 с.

Додаткова:

1. Від мурів до бульварів: творення модерного міста в Україні (кінець XVIII – початок XX ст.). К., 2019.
2. Економічна історія України: Історико-економічне дослідження: в 2 т. / Т.А. Балабушевич, В.Д. Баран, В.К. Баран та ін. К. : Ніка-Центр, 2011. Т. 1-2.
3. Макаров А. Світло українського бароко. Київ: Мистецтво, 1994.
4. Слабченко Є. Дипломатична історія України / Упоряд. І. Матяш. К.: ТОВ "Видавництво "Кліо"", 2016.
5. Україна в XIX столітті: доба модернізації / Валентина Шандра, Олена Аркуша; НАН України, Ін-т історії України. К.: Академперіодика, 2022.
6. Україна в XIX столітті: людність та імперії / Валентина Шандра, Олена Аркуша; НАН України, Ін-т історії України. К.: Академперіодика, 2022.
7. Український Гетьманат: нариси історії національного державотворення XVII–XVIII ст. у 2 кн. К.: Інститут історії України НАН України, 2018. Кн. 1-2.
8. Чекаленко Л., Федуняк С. Зовнішня політика України (від давніх часів до наших днів). К., 2017.
9. Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. К.: Критика, 2006.

Електронні ресурси:

1. <http://library.iv-fr.net/>
2. <http://historical-club.org.ua/>
3. <http://www.nbuvi.gov.ua/>
4. <http://litopys.org.ua/>
5. <http://www.history.univ.kiev.ua/>

Повний список основної і додаткової літератури можна отримати у викладача або на сторінці дистанційної освіти <https://dfn.mdpu.org.ua/course/view.php?id=1651>.

Публікації з освітнього компонента викладачів освітньої програми, з якими можна ознайомитися в репозиторії <http://eprints.mdpu.org.ua> та у вільному доступі у мережі Інтернет.